

Tehri: A Catastrophic Dam in the Himalayas (Petre Bunyard)

OBSAH ČLÁNKU

- Území v severní Indii, na okraji Himalájí. Jedná se o údolí řeky Bhagirathi a jejího přítoku v okolí města Tehri
- Území je postiženo environmentálními problémy způsobenými odlesněním okolních svahů a narušením zdejší rovnováhy. Dubové lesy, které jsou/byly součástí Indické|místní kultury byly vykáceny (ne místními) kvůli potřebě dřeva v nížině od 50. let
- Kauzalita je uváděna v následujících krocích (přibližně): odlesnění → ztráta krmiva pro dobytek + rozvoj eroze + nedostatečné zadržování vody → nedostatek hnoje + odnos úrodné půdy + povodně a zanášení koryt + sucho → menší výnosy z polí + menší obdělávané plochy + zničení pastvin u řeky → hlad + odchod mužů do měst za prací + změna místní komunity.
- Místní komunity si jsou vědomi problémů a ví jak je řešit (obnova lesů), přitom tato starost leží na ženách jako na těch, které zůstaly ve vesnicích (změna jejich sociálního postavení). Již se objevují snahy o nápravu situace.
- Oblast má být zatopena přehradou, která má být nevyšší v Asii, přestěhovat se má 85 tisíc lidí, zatopeno údolí do vzdálenosti více než 40 km. Účelem je zlepšení závlah, zásobování pitnou vodou a elektřinou v nížině (blízko je Dillí).
- Oblast a půda v horách (málo obyvatel, nevýznamná produkce) má být obětována na rozvoj úrodnější a zalidněnější nížiny (zelená revoluce)
- Velké přehrady se staví v Indii od 30. let a v současnosti jich je již mnoho (= mnoho zatopené půdy), přitom je problémem jejich kvalita (již jich několik prasklo). Jejich stavba je brána jako ukazatel rozvoje a vyspělosti. Přehrady jsou plánovány technokraty od stolu a prosazovány politickou mocí.
- Přitom by bylo mnohem efektivnější investovat do zlepšení hospodaření s vodou (opravy kanálů atd.), ale především do lepšího využití země a zabránění erozi (a snižování úrodnosti půdy) třeba pomocí zalesňování.
- Problémem je rozdělování dotací|zdrojů. Ty jdou na přehrady místo do místních komunit, které vědí co a jak je třeba a mají zájem a odhodlání to řešit. Uvedena kauzalita: dobré životní prostředí → dobré podmínky pro život → méně dětí → řešení populačního problému
- Proti přehradě se na počátku 90 let zvedla velká vlna odporu (celonárodní s přesahy do zahraničí). Různé aktivistické skupiny byly nazývány (úřady) ekoteroristy. Přesto se v roce 1991 podařilo pozastavit výstavbu a veřejní představitelé prohlásili, že celou věc znovu přehodnotí (pomohlo k tomu i velké zemětřesení v oblasti) → nic se nestalo a zakrátko se začalo opět s výstavbou → 1996 další velké protesty, opět příslib přehodnocení.
- K budoucnosti se autor v článku taví skepticky a uvádí podporu stavby velkých přehrad ze strany WB, která je staví do souvislosti s řešením problému nedostatku čisté vody a úmrtí dětí.

ZHODNOCENÍ ČLÁNKU

- I když dle nadpisu se dá čekat, že se autor bude věnovat především výstavbě přehrady, neméně důležitou linií je problém odlesňování a nápravy poškození místních ekosystémů. Nemůžu se ubránit pocitu, že tyto dvě linie se k sobě příliš nehodí. V celém článku se řeší především problém místních komunit spojený s odlesněním, jeho následky a možnostmi nápravy. Přitom ale přehrady není|nebyla plánována (pokud jsem to tak dobře pochopil) vůbec pro místní komunity. Jedná se o projekt, který má pomoci lidem v nížině a jejich problémům. Když se problematika shrne, tak se jedná o obětování malého ve prospěch velkého. V podstatě o oběť rozvoji nížiny. Samozřejmě, že tako oběť je pro místní obyvatele devastující, ale chybí mi pohled obyvatel nížin.
- Zajímavá by byla aktualizace článku. Přehrady v současné době totiž stojí a je asi naplněna. Dá se tedy předpokládat, že k zásadnímu ovlivnění projektu nedošlo. Je tedy otázkou, zda zdejší hnutí nějak přispělo|rozproudilo debatu a zájem lidí na svém okolí, či boj za obnovu lesa, nebo zda se díky neúspěchu rozplynulo do ztracena.

OTÁZKY

Opravdu spolu souvisí odlesnění a stavba přehrady?

Jak může ovlivnit globální změna klimatu debatu o této přehradě?

Je u nás situace odlišná?

Green Revolution (Graham P. Chapman)

OBSAH ČLÁNKU

- Malthusiánské předpovědi o nedostatku jídla se nenaplnili díky rozvoji zemědělství. Růst produkce byl způsoben jednak zvětšením obdělávaných ploch a jednak intenzifikací produkce. Přesto se i dnes vyskytují hladomory a část lidstva hladoví.
- Za studené války každý systém nabízel svůj způsob řešení hladu – socialisté přerodělením půdy či kolektivizací, kapitalisté intenzifikací výroby technickými prostředky
- V Mexiku r. 1944 založena americkými nadacemi CIMMYT (v čele N. Borlaug), která vyvíjela výnosnější hybridy pšenice a kukuřice. Snahy byla vytvořit nižší variety, které budou moci mít větší klasy (nižší = nebudou se lámat a nebude tolik odpadu). To přineslo větší nároky – na zavlažování, na hnojení, na boj proti škůdcům napadajícím náchylné monokultury. Problémem byla monokulturizace velkých ploch, narušení půdního pokryvu a změna mikroklimatu. Zvýšení výnosů ne vždy znamenalo zvýšení tržeb – například u rýže se snížila kvalita (Filipíny).
- Nové hybridy se rozšířili po světě v souvislosti s růstem populace v některých zemích a schopností vlády řešit nedostatek potravin. High external input agriculture se z Mexika rozšířila do Indie a Pákistánu, do zemí Latinské Ameriky, nové kultivary rýže vypěstované na Filipínách se rozšířili po monzunové Asii. V uvedených zemích se výrazně zvýšila produkce potravin a u části dokonce převýšila potřeby obyvatel.
- Na vývoji nových variet a intenzifikaci zemědělství pracuje mnoho výzkumných center po celém světě zaštitěných a podporovaných různými institucemi (OSN, FAO, WB ...)
- Zintenzivnění zemědělství se negativně podepsalo na životním prostředí - snížila se rozmanitost krajiny, půda se zamořila pesticidy|hnojivy či zaselila, zvýšila se potřeba zavlažování, nastal nedostatek krmiva pro zvířectvo ... Tyto nevýhody se dotkly především chudých. Dalším problémem byla|je nedostupnost nových technologií pro malé farmáře, případně pokles tržní ceny produkce díky zvýšení výnosů.

V současnosti se podnikají kroky k omezení negativních vlivů (lepší využívání půdy, vody, přizpůsobení plodin místním podmínkám ...).

- Zelená revoluce bezpochyby pomohla některým zemím, ale na druhou stranu některým oblastem zatím nepomohla (Afrika). Problémem je také další růst počtu obyvatel a jejich bohatnutí tj. nárůst spotřeby „náročnějších produktů“ (mléko, maso ...). Optimisté hledají oporu u GMO, které by mohly zvýšit výnosnost, odolnost proti škůdcům či úrodnost půdy. Problémem je stále jejich potřeba vody a neznámé dopady na životní prostředí.
- Společnosti vyvíjející GMO jsou obviňovány ze ziskuchtivosti a panuje obava z opětovné nedostupnosti nových technologií|variat pro drobné zemědělce. Kromě nejasných dopadů na životní prostředí není ani jasné, jaké odezvy vyvolá nové zemědělství ve společnosti. Jané je, že (asi) nikdy nebude dosaženo rovnováhy a jak zemědělství, tak společnost se bude neustále vyvíjet. Otázkou je, jakým směrem.

ZHODNOCENÍ ČLÁNKU

- Článek podává stručné zhodnocení zelené revoluce a uvádí i problémy s ní spojené. Změna v zemědělství spojená s vysokoprodukčními varietami hlavních světových plodin je bezpochyby jednou ze zásadních událostí 20. Století a dá se udávat jako příklad vyspělosti a důmyslnosti lidstva. Problémem je, že byla obecně přijata jako bezproblémová záležitost a úzce vázána na západní|kapitalistickou teorii. V rámci soupeření světových systémů se jakékoliv problémy po dlouhou dobu nepřipouštěli. Kritika se objevuje až od 90. let, společně s pádem východního bloku.
- Jistým problémem při hodnocení „revoluce“ je neexistence opozice. Jak bylo v článku uvedeno, alternativa ve změně vlastnických struktur byla přivlastněna socialismem, a proto se po jeho ústupu na ni pohlíží jako na nesprávnou cestu. Samozřejmě neobhajují násilné kolektivizace atd., ale věřím, že v některých oblastech|zemích může|mohlo přerozdělení půdy pomoci. To je ovšem neslučitelné se základní západní premisou - nedotknutelnost soukromého vlastnictví. Otázkou zůstává, zda opravu existuje či ve své době existovala jiná úspěšná možnost. Pokud ne, je kritika zelené revoluce o to těžší a neměla by vycházet z jejího naprostého popření. Na druhou stranu nelze zelenou revoluci zbožšťovat, jak se leckde děje. Osobně bych vycházel z jejího názvu – „revoluce“ v sobě nenese nikdy jen pozitivu.

OTÁZKY

Jedná se opravdu o revoluci, nebo jen pokračování a rozvinutí vědeckých poznatků?

Převládají pozitiva, či negativa revoluce?

Existuje nějaká alternativa k zelené revoluci?

Jak se dívá na (jak by hodnotil) revoluci kapitalista a jak socialista?

Trajectories of Development Theory: Capitalism, Socialism, and Beyond (David Slater)

OBSAH

- v současné době žijeme v době post-teorií a názorové různosti, době kdy proti sobě stojí názory o zániku světa a jeho novém začátku. Po roce '89 došlo k opětovnému oživení otázek spojených s teoriemi rozvoje a pomoci třetímu světu. To vše v kontextu globalizace, environmentálních hnutí a jiných
- Nosným tématem je srovnání rozvojových teorií „západu“ a marxismu s poukázáním na konkrétní příklady v Latinské Americe a politiku USA.
- Západ (anglosaský) považoval sám sebe za vrchol civilizace a všem ostatním bylo potřeba pomoci aby dosáhli podobného rozvoje. Tento cíl měl být dosažen ovládnutím

daných území a zavedením západních institucí jako právo, školství a jiné (příklady z Latinské Ameriky). Nezanedbatelná byla i role amerického kapitálu. Z těchto předpokladů vyrostla poválečná modernizační teorie, která v sobě zahrnovala nekritickou vizi Západu, nutnost přijetí západních standardů v rozvojových zemích (westernizace) a spolupráci se západem (jako jedinou možnost rozvoje). Konec této teorie přinesl vrůstající odpor vůči Západu i změny uvnitř USA na konci 60. let

- Následovala teorie rozvoje zakotvená v neoliberalistickém pojetí ekonomie a světa. Pro rozvoj zaostalých zemí měli být zásadní termíny jako deregulace, privatizace, omezení zásahů státu atd. Role státu byla jedním ze základních rozdílů mezi oběma teoriemi. Zatímco modernizační teorie vycházela z Keynesiánství a proto důležitá role státu při rozvoji, v případě neoliberalismu byl stát považován za brzdu. Nicméně i v tomto směru došlo je konci 90. let k posunu. To, co obě teorie spojuje, je víra v univerzální pravdu Západu a výhody, které rozvojovému světu spolupráce se Západem přináší. Z těchto předpokladů pak také vychází kritika obou teorií v současnosti.
- Marxistické teorie rozvoje, které se rozvíjely od 60. let se soustředily na kritiku kapitalistického vykořisťování a věřily v jeho nahrazení socialismem. Ústup marxistického přístupu nebyl vyvolán jen rozpadem východního bloku, ale také teoretickými problémy. Mezi ně patřila především víra v zásadní roli ekonomie, pomocí které byly vysvětlovány všechny vztahy ve společnosti. Dalším bodem byla víra třídní společnost založenou na základě výroby/produkce a z toho plynoucí unifikaci. V neposlední řadě představovala problém víra v privilegovaný subjekt, který přináší revoluční pnutí – pracující třídu. Přitom v rozvojovém světě byly revoluce vyvolávány vzepětím celé společnosti proti určitému řádu, či nadvládě. Nezanedbatelným problémem marxismu bylo jeho spojení s autoritativní formou vlády. Stát/strana měla zobrazovat celou společnost, což vyústilo v omezení svobody názorů a následně v celkovou strnulost systému.
- Na druhé straně je potřeba vidět i některé pozitiva, které přinesla socialistická teorie rozvoje. Příkladem může být zlepšení zdravotní péče, gramotnosti a zmenšení sociálních rozdílů (Kuba).
- Současná kritika rozvojových teorií vychází z různých pohledů. Objevuje se kritika náhledu na rozvojový svět, jako na jednotnou masu, podceňování místních kultur a znalostí (vliv feminismu). Značný vliv má i environmentální hnutí, které se snaží zdůraznit udržitelný rozvoj a negativní vlivy rozvojových projektů. Nezanedbatelná je kritika role Západu, jako nositele pravdy, prosperity.

ZHODNOCENÍ

- článek se obtížně hodnotí, jelikož přináší jen sumarizaci dosavadních poznatků o rozvojových teoriích a nevěnuje se příliš současnosti/budoucnosti
- kritika je přínosná, ale je navrženo nějaké řešení?

OTÁZKY

Existuje nějaká rozvojová teorie, která nevznikla na západě?

Jaká je správná cesta rozvoje? Existuje vůbec?

Jaký je pro západ přijatelný/korektní užitek z rozvoje dalších zemí?

Jak (z)mění pohled na rozvoj vzestup Číny, případně jiných zemí?

12 Myths about Hunger (Holly Poole-Kavana)

OTÁZKY

Nakolik se dá kritizovat tato kritika?

Je nějaký mýtus pravdivý?

Dá se nějaký z uvedených mýtů kritizovat lépe?